

"IDEOLOGIES LINGÜÍSTIQUES: EL CAS DEL CATALÀ XAVA"

*Sessió a càrrec de Jordi Ballart (Queen Mary and Westfield College, Londres)
(27-III-2001)*

Es presentà un estudi dels metadiscursos dels participants en un programa de televisió. Aquest programa es deia "L'hora de Mari Pau Huguet" i consistia en una sèrie de debats sobre diferents temes, amb la participació de membres del públic. Concretament, el tema de debat en què es basà aquest estudi era el dels barcelonins, i aquest programa va ser emès el setembre de 1996. Hi van participar membres de la comunitat catalanoparlant de Barcelona i de comarques, que expressaven les seves opinions sobre la gent de Barcelona i sobre el seu accent, el xava.

Dins el mapa dels sociolectes barcelonins, el català xava ha estat generalment representat per diversos autors com una varietat lingüística del català amb una certa influència de trets lingüístics del castellà. Es va prendre un d'aquests trets com a punt de partida per estudiar el català xava. Joan Pla assenyala que avui dia el terme xava s'aplica a tota una gamma de varietats del català barceloní, que tenen com a tret lingüístic distintiu l'obertura de la vocal neutra, cosa que pot ser atribuïda a la influència del castellà (Pla, 1995). López del Castillo explica que hi ha hagut un procés pel qual els catalanoparlants han anivellat la vocal neutra del català estàndard amb el so fonèticament més proper del sistema vocàlic àton del castellà (López del Castillo, 1976). L'estudi dels metadiscursos dels participants al programa "L'hora de Mari Pau Huguet" ens mostrà com aquest descens vocàlic ha estat considerat, per membres de la comunitat catalanoparlant, com el tret lingüístic típic del parlar xava.

El marc teòric que s'usà en aquest estudi és el de les ideologies lingüístiques. Concretament, em baso en el concepte d'ideologies proposat per Silverstein, que argüeix que les experiències situacionals de la gent poden explicar els valors indicials —i el component ideològic— atribuïts a alguns signes (Silverstein, 1998). Per exemple, alguns dels participants al programa, basant-se en les seves experiències compartides i el seu coneixement de certes coordinades socials, estableixen un lligam entre l'accent xava i els habitants de la perifèria barcelonina. Ara bé, això no reflecteix necessàriament la realitat social. Tal i com diu Spitulnik el que fan les ideologies lingüístiques és construir estereotips culturals sobre tipus de parlants i grups socials (Spitulnik, 1998). Aquests estereotips també es construeixen mitjançant un ús estilitzat —dramatúrgic si es vol— dels trets fonològics més característics del xava, tal i com fan alguns participants al programa.

Es va veure també com les ideologies lingüístiques del xava semblen relacionar aquest sociolecte del català barceloní amb el castellà. Un membre de la taula de participants, per exemple, opina que els xaves "diuen paraules catalanes però en castellà". Podríem dir, aleshores, que aquesta variant fonològica del català barceloní (és a dir, aquest so castellà) proporciona a l'accent xava un cert valor indicial. Val a dir també que aquest valor, aquestes connotacions "castellanes" del xava, contribueixen a l'estigmatització social d'aquest accent.

Finalment vam plantejar la qüestió de si l'accent xava és utilitzat pels parlants amb la intenció de representar una sèrie de valors simbòlics o d'identificació grupal. Necessariem investigar els graus de variació estilística dels trets lingüístics associats al xava, així com les interrelacions entre les variables socials i lingüístiques d'aquest accent, abans d'emetre judicis vàlids sobre els valors simbòlics expressats per aquest sociolecte.